

Latinská Amerika a Karibská oblast

Latinská Amerika = oblast Střední a Jižní Ameriky, tj. na jih od USA, kde se v důsledku kolonizace Španěly, Portugalci a Francouzi jejich jazyky staly mateřskou nebo alespoň úřední řečí

nicméně v běžné praxi sem patří i hudba ostatních zemí stejného regionu, kolonizovaných národy anglosaskými (Brity, Holanďany)

latinskoamerická hudba = souhrnné označení pro bohatou a různorodou oblast hudby těchto oblastí

v 19. st. sem pronikala evropská taneční hudba, např. španělské tance bolero, fandango, tirana hudba má převážně evropský instrumentář (kromě perkusí) a africký rytmus (vícepásmová rytmika)

někde je cítit vliv italské melodiky, střídání sóla a sboru

latinskoamerická hudba objevována severní Amerikou a Evropou až od 1. pol. 20. st.

nejobecněji lze zjednodušit, že jde o rytmus Afriky a melodiku Evropy

nebo o religiózní kultury Afriky a katolictví Evropy

Karibik

prostředek Nového světa - zde možná nejbohatší střety největšího počtu odlišných kultur na světě; typické hudební projevy pro dané lokality:

Trinidad: calypso

Martinique a Guadeloupe: biguine a cadence

Portoriko: plena

Dominikánská republika: merengue

Haiti: pomalejší méringue

Jamajka: mento a reggae

Latinská Amerika

vedle Afriky a Karibské oblasti vedoucí síla globální hudební scény

podobně jako Karibik mix evropských vlivů s Afrikou a překvapivá různost domorodých indiánských stylů

Mexiko: pouliční lidoví muzikanti mariachi (mariači)

Kuba: son, salsa

son neboli zvuk, obecné označení různých typů hudebních projevů s určitými zvukovými, stylovými a interpretačními specifiky, spojení instrumentální hudby, zpěvu, tance a lidové poezie

během prvních dvou desetiletí 20. st. syntéza španělské a africké hudby s vypracovanou veršovou formou = tanec čtvercová rumba

Kolumbie: cumbia

Brazílie: samba, bossa nova, lambada; Caetano Veloso, Gilberto Gil

Argentina: tango, Astor Piazzolola

Bolívie a Peru: hudba andských indiánů

Do prostoru Latinské Ameriky spadají geograficky také Belize, Falklandy, Guyana, Surinam, Trinidad a Tobago a menší ostrovní státy a závislá území v Karibiku, jazykově ale do tohoto prostoru nespádají.

do španělské jazykové oblasti patří:

Argentina, Bolívie, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Dominikánská republika, Ekvádor, Salvador, Guatemala, Honduras, Mexiko, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Portoriko, Uruguay a Venezuela

do portugalské: Brazílie

do francouzské: Haiti, Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Saint-Barthélemy, Saint-Martin a Saint-Pierre a Miquelon

kořeny karibské a latinskoamerické hudby:

I. domorodí obyvatelé - indiáni: po kolonizaci Evropany zůstalo z domorodé hudby jen pár perkusí: marakas (pár chrastítek z tykve), guiro (hudební "škrabka")

od mořského pobřeží, přes nížinné pralesy až po velehorské oblasti And

II. kolonizátoři z Evropy: hudby koloniálních zemí různých regionů (Španělsko, Portugalsko, Francie, Velká Británie)

III. otroci zavlčení ze západní Afriky: hudba afrických otroků pocházela taktéž různých regionů (nejvíce šlo o jazykové skupiny Kwa a Bantu; např. Kuba obsahuje hudbu původu yorubského, abakuánského a konžského; Brazílie: taktéž a navíc též jazyk a kulturu bývalých portugalských kolonií Angoly a Mosambiku)

IV. částečně též arabský vliv, prostřednictvím španělské Andalusie i prostřednictvím poislámských oblastí černé Afriky
díky tomu vznikají velmi různotvará hudební fúze

původní kořeny jsou uvnitř členité

1) izolované horské a pralesní oblasti i suché vnitrozemské oblasti (např. Gran Chaco) - původní indiánská hudba

horská pásma od Mexika včetně po jižní část Jižní Ameriky - hudba čistě indiánská, španělsko-indiánská a španělsko-evropská

2) nižší horské polohy a průmyslové regiony - indiánská hudba + hudba Evropanů, zejména Španělů

3) vlhké zemědělské oblasti (hlavně Karibik, Kuba, Jamajka, ale i středo- a jihoamerické pobřeží Karibského moře a atlantické pobřeží Jižní Ameriky od Kolumbie po Brazílii) - africká hudba + hudba Evropanů, hlavně Španělů, tedy hudba afroevropská, resp. afrolatinská (afrokubánská ap.)

obdobně v oblastech důlní těžby, kde působili černí otroci místo indiánů, ve vnitrozemí Brazílie, Mexika, Peru

z toho vyplývá kulturní obraz konkrétní oblasti:

často úplné vyhubení domorodého obyvatelstva, např. na Antilských ostrovech, a zavlčení pracovně zdatnějších afrických otroků - v tamní hudbě jsou africké rytmy a evropská melodika (podobně pacifické pobřeží Kolumbie, Ekvádoru a Peru)

kde zůstávali výlučně Evropané (oblasti savan, vhodné pro dobytkařství) - rozvíjela se i lidová hudba blízká evropské

míšení indiánských a černošských prvků bylo výjimečné, např. po úspěšném útěku otroků a jejich usazení se v nepodmaněném území: př. Beliza (Garífunové)

jihoameričtí indiáni:

1. vysokohorské kmeny: panovy flétny (často v souborech v různých velikostních skupinách heterofonně) a jiné flétny (rákosová quena, dřevěná tarka).

bubny, chřestítka, škrabky

pentatonika i tritonické mody
dvou nebo třídobě metrum
dnes často kombinace s evropskými smyčcovými nástroji
2. nížinné pralesní kmeny
naprosto odlišný - zvukomalebný - charakter hudby, který se jen těžko popisuje evropskou terminologií
převažuje sónická složka (hlasové projevy jsou různě modifikovány, nástroje zahrnují široké spektrum idiofonů i plátkových nástrojů)
kolektivní rituály

původně bránil rychlejšímu synkretizačnímu procesu otrokářský a feudální řád
(to platilo i obecněji v Evropě - propast mezi bělošskou hudbou vyšší společnosti a luzy)
paralelní, relativně izolovaný vývoj různých oblastí
přezírání indiánské hudby i hudby otroků
změna - zrušení otroctví a zánik feudálního systému
ve francouzských koloniích bylo zrušeno otroctví už 1794, jinde většinou až v 2. pol. 19. století
feudální uspořádání zpravidla padalo s vydobytím si nezávislosti
nezávislost Haiti 1804 - řada francouzských kolonistů emigrovala i se svými otroky na jiné antilské ostrovy, např. na Kubu (kde byli jiní do té doby Afričané jiného kmenového původu)
z toho např. vyplývá, že na Kubě (vedle španělských a francouzských kořenů) je jedním ze zdrojů tradiční lidové hudby francouzsko-haitský kořen, z něhož se uchovaly lidové formy jako cocolé, caringa nebo tumba francesa, a což přispělo k přejímání typu orchestrů a k vývoji novodobých kubánských tanečních rytmů

v 19. st. proniká do jižní Ameriky též evropská populární taneční hudba (polka, valčík, kvapík, čtverylka, mazurka)
vliv italské zpěvnosti např. v argentinském tangu
industrializace a postupná diferenciacie ekonomického a společenského života rozrušovala kastovní a rasové rozdělení obyvatelstva
hlavními nositeli (tvůrci, interprety i adresáty a konzumenty) nové latinskoamerické hudby byli střední a nižší společenské vrstvy rasově smíšeného obyvatelstva

Francie vyklidila mocenské postavení v karibské oblasti již na začátku 19. st.
1898 španělsko-americká válka - konec španělské koloniální moci
pronikání kapitálu USA do latinské Ameriky
rozvoj průmyslu, obchodu a služeb se všemi průvodními jevy včetně rozvoje městské spotřební pop hudby
pro svou exotičnost se začala uplatňovat i v USA a Evropě
od 1. sv.v. prudký rozvoj latinskoamerické pop hudby, migrace obyvatel z venkova do měst - obohacování popu o lidové prvky
původní venkovská hudba měla podružné postavení
průnik trubky z vojenských orchestrů, později typická součást karnevalové hudby
música típica = tradiční hudba

Jamajka, oficiálně **Jamajské království** je stát ve střední Americe, který se nachází na stejnojmenném ostrově ve Velkých Antilách v Karibském moři. Největší anglicky mluvící ostrov v Karibiku a třetí největší v regionu.

obchod s otroky zrušen již 1807, nezávislost v rámci Britského společenství od 1962; velká migrace do Velké Británie, kde v polovině 60. let žilo na 200 000 Jamajčanů

ska = původně karibská lidová a pololidová hudba, předchůdce reggae, spoj. místní taneční hudby (calypso, mento) s rhythm & blues, od 1. pol. 60. let s dodnes charakteristickým houpavým rytmem

blue beat, rock steady, v podstatě synonyma, resp. pozdější pojmenování ska (často záleží na firemním pojmenování labelu)

reggae = hudební styl, vznikl v průběhu 60. v návaznosti na **rock steady** a **ska** členitější rytmika, v níž se často vytvářejí obstinální doprovodné fgury, podobné rytmické stereotypy pronikají i do frázování melodické linky (spojení místní taneční hudby s rhythm & blues); houpavý rytmus s pravidelnými akordickými "příznávkami", zdůrazněný odlehčováním těžkých rytmických dob taktu (např. vynecháním očekávaného rytmického úderu), vícepásmová rytmika v doprovodných perkusivních ozdobách, zatímco základní rytmickou pulsaci obstarává baskytara nejrozšířenějším náboženstvím na Jamajce je křesťanství, ale nejznámější sektářskou duchovní orientace spojovaná s Jamajkou je rastafariánství. To se vyznačuje repatriačním hnutím černošského vizionáře Marcuse Garveyho, který hlásal návrat černochoů do Afriky (Etiopie), dále vegetariánstvím, odporem k „pohanské“ medicíně a vyhraněným způsobem oblékání (vlasy spletené do dredů, pletené rasta čepice). Marihuana zde roste takřka jako plevelná rostlina

mezi hlavní interprety prvotního reggae patřily Desmond Dekker, Toots and the Maytals, kteří svým rocksteady hitem Do the Reggay z roku 1968 nový směr pojmenovali, dále Upsetters Lee Perryho, Harry J all stars, Mr. Symarip, Laurel Aitken, King Stitt, Derrick Morgan, Joe the Boss a i Jimmy Cliff a Pioneers.

Peter Tosh, Bob Marley and the Wailers, dnes např. Skatalites

stručný slovníček důležitých výrazů latinskoamerické hudby:

salsa (= omáčka) – obecný výraz pro označení hudebně rytmické esence latinskoamerické hudby (podobně jako např. swing v rámci jazzu); párový tanec ve čtyřčtvrt'ovém metru, z nichž první tři jsou podstatné pro taneční kroky, čtvrtý je "na okrasu"

samba – původně brazilský lidový tanec ve dvoudobém taktu, jehož městská podoba se vyvinula v tanečních Rio de Janeira. Od 30. let 20. století se stala základem dnešního společenského tance, který společně s cha cha cha, paso doble a rumbou tvoří řadu soutěžních latinskoamerických tanců

rumba – latinskoamerický tanec kubánského původu ve 4/4 taktu s komplexním charakterem rytmického doprovodu, využívajícího rozšířený aparát bicích nástrojů (conga, bonga, timbales, claves, guiro a maracas neboli rumba-koule)

bossa nova (= portugalsky *nová vlna*) – taneční styl brazilské hudby konce 50. let 20. století. Vymyslela jej skupina studentů a muzikantů střední třídy žijících v pobřežních čtvrtích Copacabana a Ipanema města Rio de Janeiro. V Brazílii vešel ve známost písní *Chega de*

Saudade (1958), kterou složili Antonio Carlos Jobim a Vinicius de Moraes a nazpíval João Gilberto. Světově nejznámější písní žánru je *The Girl from Ipanema* (1962) ve verzi nazpívané Astrud Gilberto

latin jazz - obecný termín pro hudbu kombinující rytmy afrických a latinskoamerických zemí s jazzovými harmoniemi ze Spojených států. Má dvě varianty: afro-kubánský jazz se hrál ve Spojených státech neprodleně po období bebopu, zatímco brazilský jazz se stal populárním v šedesátých a sedmdesátých letech. Rozvoj afro-kubánského jazzu nastal po smrti Charlieho Parkera. Afro-kubánské skupiny tehdy začali formovat někteří významní muzikanti, jako např. Dizzy Gillespie a Billy Taylor. Ačkoliv tuto hudbu nejvíce ovlivňovali kubánští muzikanti jako Tito Puente a mnohem později Arturo Sandoval, stále existovalo mnoho amerických muzikantů, kteří využívali kubánské rytmy ve svých dílech

latin rock – analogicky prolínání elementů rockové hudby a latinskoamerických rytmů či tónů. Z rockové hudby známé instrumenty jsou doplňovány různými instrumenty z oblasti perkusí, ale také doprovodem piána jak je známé ze stylů *son cubano* nebo *merengue*. Latinský rock jako hudební styl byl založen koncem 1969 hudebníkem Carlosem Santanou s jeho skupinou, který ho proslavil na celém světě. Od konce 90. let 20. století se latinský rock opět dostává do popředí zájmu, k čemuž přispěli mimo jiné i interpreti jako Ricky Martin, který vnesl do tohoto stylu i popové elementy

latin pop (ve španělštině *pop latino*) - druh populární hudby z Latinské Ameriky, Španělska, Portugalska a od hispánských amerických umělců, který zpívají ve španělštině. Ostatní evropští zpěváci, kteří pocházejí ze zemí, kde se nemluví španělsky, zejména v Itálii, jsou někdy též považováni za představitele latin popu. Latin pop se většinou vyznačuje vybroušenou produkcí, nevťiravými latinskými rytmy a instrumentací. Latin pop se poprvé dostal do světového povědomí prostřednictvím vokalistů Ritchieho Valensa v padesátých letech 20. století. V pozdějším desetiletí zpěvák sentimentálních písní Julio Iglesias, všestranně nadaná Gloria Estefan a mezi teenagery oblíbená skupina Menudo dostali tento styl do popředí. Nedávno Ricky Martin, Shakira, Selena, Luis Miguel, Jennifer Lopez, Thalía, Enrique Iglesias, Chayanne, Paulina Rubio, Ivete Sangalo, Natalia Oreiro. A popové skupiny RBD a Menudo, které prodávají latin pop na celém světě v milionových nákladech

tango - tanec z Argentiny a Uruguaye. Poté se rozšířil do ostatních částí světa, kde vznikly jeho další styly, včetně toho, který vznikl v Severní Americe a Evropě a který se tančí ve sportovním tanci, kde se řadí mezi soutěžní standardní tance. Díky svému původu a povaze tance bylo tango dříve řazeno mezi latinskoamerické tance.

dyž se tango rozšířilo do Severní Ameriky a Evropy, bylo zjednodušeno a přizpůsobeno potřebám tradičního společenského tance a začleněno do repertoáru mezinárodních soutěží ve společenském tanci – tanečním sportu. Soutěžní tango se vyvinulo konkrétně z evropského stylu – *anglického tanga*

varianty tanga: Tango Argentino, Tango Oriental (uruguayo), Tango Canyengue, Tango Liso, Tango Nuevo (pod tento pojem spadá většina stylů, které se objevily od počátku 90. let), Neotango (moderní styl, tančený většinou na elektronickou hudbu, při kterém se používají všechny druhy - nejen frontální - tanečního držení a taneční figury, kdy se jeden z dvojice tanečníků nachází v pozici s těžištěm mimo stabilní polohu), Electrotango (např. skupiny Bajofondo, Gotan Project), Alternative Tango (hudba, která původně nebyla tangová, ale je přizpůsobená pro tango), Filipino Tango, Finské Tango, Slovenské tango (základ moderní populární hudby na Slovensku před nástupem vlivu rockové hudby)

důležití představitelé brazilské hudby:

Caetano Veloso, zpěvák, kytarista, písničkář, www.caetanoveloso.com.br

Antonio Carlos Jobim, klavírista, kytarista, skladatel bossa novy,

Astrud Gilberto zpěvačka samby a bossa novy, hit "The Girl from Ipanema".

João Gilberto, kytarista, zpěvák, písničkář bossa novy, samby, latin jazzu